

В. В. КАМИШИН, д-р пед. наук

І. С. БАЛАНЧУК, завсектору

ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У США ТА ЄВРОПІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Резюме. Після створення та початку функціонування перших дослідницьких університетів інтерес до роботи подібних установ лише зростає. Наукова спільнота не перестає використовувати всі переваги від діяльності таких закладів освіти. Навчання та дослідження стали невіддільною складовою класичних дослідницьких університетів у Європі та Сполучених Штатах Америки, започатковуючи нові стандарти в освітньо-науковому процесі. Метою пропонованої увазі статті є вивчення історії створення перших дослідницьких університетів Європи і США, а також дослідження характеристик сучасних дослідницьких закладів освіти в провідних країнах світу. Головними науковими методами, які були використані в процесі написання цієї роботи, є порівняльно-історичний і системно-аналітичні методи, що дали змогу шляхом порівняння, аналізу, а також завдяки аналітичній роботі встановити ключові моменти, виявити характер взаємодії та оцінити загальні результати від діяльності перших дослідницьких університетів у країнах Європи та Сполучених Штатів Америки. Головними результатами, які було отримано в ході цього дослідження, можна визначити такі: характеристика та класифікація дослідницьких університетів у провідних європейських країнах і США; ключові передумови для розвитку системи дослідницьких університетів в Україні. Результати цієї наукової роботи та висновки, отримані в процесі представленого дослідження, можуть бути використані для подальших наукових досліджень за вказаною тематикою. Вони можуть зацікавити викладачів і студентів закладів вищої освіти за спеціальністю "історія, педагогіка, освітні технології".

Ключові слова: дослідницький університет, інновації, трансформація, академічне підприємництво, наукові дослідження, заклад вищої освіти, США, Європа.

ВСТУП

Власне, поняття сучасних наукових досліджень і пов'язана з ними діяльність були запроваджені в університетах понад сто років тому, приблизно в той самий час науковий метод дослідження став таким, яким він є на сьогодні. Запровадження досліджень в університетах мало на меті об'єднати два важливі аспекти: навчання та відкриття. Сьогодні ми маємо змогу спостерігати, що поєднання двох складових наукового дослідження дає студентам змогу дізнаватися про інновації від першоджерел або наближених до них осередків.

Вчорашні студенти — це сьогоднішні науковці. І немає кращого моменту для того, щоб почати цікавитися дослідженнями; адже характерними ознаками переважної більшості молоді є допитливість, мотивація до досягнень і здатність працювати. Отож, найкращим та певною мірою найзручнішим місцем для проведення наукових досліджень у поєднанні з навчанням і здобуттям наукового досвіду, є дослідницькі університети.

Актуальність зазначеної теми зумовлена зростаючою популярністю такого типу закла-

дів вищої освіти, як дослідницькі університети, серед студентів і молоді, а також необхідністю реструктурувати систему дослідницьких освітніх закладів в Україні.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблематикою пропонованого дослідження виступають передумови створення та функціонування перших у Європі та Сполучених Штатах Америки дослідницьких університетів; їх визначальні характеристики, базові принципи роботи та історія заснування.

МЕТА

Головною метою дослідження є вивчення історії створення та функціонування перших дослідницьких університетів у США та Європі, а також визначення ключових особливостей і характеристик діяльності таких установ.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тематиці цього наукового дослідження присвячено чимало наукових статей і публікацій. Так, питаннями вивчення діяльності європейських дослідницьких університетів займали-

ся Л. Шонессі [1], Р. Феола [2], Дж. Коул [3], Дж. Скотт [4], Т. Річ [5] та інші. Зокрема, у праці Л. Шонессі “Що таке дослідницький університет?” (англ. — What is a Research University?) автор досліджує питання загальної структури дослідницького університету, його особливостей, характеристик, шляхів подальшого розвитку [1]. Проблемами трансформації звичайних закладів освіти в дослідницькі університети займається Р. Феола в дослідженні “Університет підприємництва: як розвинути підприємницьку орієнтацію академічних кіл” (The Entrepreneurial University: How to Develop the Entrepreneurial Orientation of Academia) [2]. Ідеями розвитку сучасного інноваційного дослідницького університету на базі американських закладів вищої освіти цікавиться Дж. Коул у праці “Триумф Американського дослідницького університету” (The Triumph of America’s Research University) [3]. Задум розвитку професійної освіти в поєднанні з науковими дослідженнями студентів та абітурієнтів озвучується в публікації Дж. Скотта “Організація Просвіти” (Organizing Enlightenment) [4]. Натомість Т. Річ висвітлював структуру європейських дослідницьких університетів крізь призму класичного британського дослідницького закладу вищої освіти в науковій доповіді “Історія та сучасність британських університетів” (History and Modernity of British Universities) [5].

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Головними науковими методами, які було використано під час написання цієї наукової роботи, є порівняльно-історичний і системно-аналітичний методи. За допомогою порівняльно-історичного методу вдалося встановити основні характеристики та ключові особливості перших дослідницьких університетів на території Європи та США. Використовуючи системно-аналітичний метод стало можливо визначити роль і місце дослідницьких університетів у сучасній системі вищої освіти провідних країн Європи та світу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Заклад вищої освіти інноваційного типу, або інноваційний підприємницький університет, або дослідницький університет — це такий заклад вищої освіти (частіше університет, рідше — інститут), який визначає наукові дослідження центральною частиною своєї місії [6]. Такі заклади можуть бути державними чи приватними. Курси бакалаврату в багатьох дослідницьких університетах часто мають академічний, а не професійний характер і можуть не готувати студентів до певної професії. У світовому масштабі дослідницькі університети є переважно держав-

ними, за винятком Сполучених Штатів Америки (США) і Японії [7].

Інноваційний підприємницький університет — це ключовий компонент нової економіки. На обґрунтування розуміння університету як нового осередку і рушія соціально-економічної динаміки спрямована концепція “потрійної спіралі”, яка викликала широкий резонанс у фахових колах багатьох країн світу. У своїй праці “Потрійна спіраль” (2008) [8] автор концепції, професор Стенфордського університету Г. Іцковіц, пропонує однойменну модель інноваційного розвитку, відповідно до якої у XXI ст. розвиток економіки та суспільства загалом найбільш ефективно забезпечується через тісну взаємодію трьох суб’єктів (гілок потрійної спіралі): органів влади (як центральної, так і місцевої), бізнесу й університетів, причому центральна роль має належати, внаслідок зростання значення інформації та знання в широкому сенсі, саме оновленим закладам вищої освіти [8].

Виникнення концепції “дослідницького університету”

Концепція сучасного дослідницького університету вперше виникла в Німеччині на початку XIX ст., коли філолог і дипломат В. фон Гумбольдт відстоював своє бачення “Einheit von Lehre und Forschung” (єдності навчання та досліджень) як засобу створення освіти, зосередженого на основних галузях знань (природничі, соціальні та гуманітарні науки), а не на попередніх цілях університетської освіти, суть яких полягала в розвитку розуміння істини, краси та добра [9].

Перша з ідей В. фон Гумбольдта стосується автономії університету (Einsamkeit). На чільне місце ставиться академічна свобода досліджень (Freiheit der Wissenschaft), викладання (Einsamkeit) та навчання (Lehnefreiheit) [9]. Професори вільно пропонувати студентам будь-які курси і можуть викладати їх так, як вважають за потрібне, проте водночас перебувають під впливом держави, яка фінансує заклад. Для дослідника це було протиріччям: він був упевнений, що саме так держава може дбати про розвиток науки всередині університетської корпорації. Окрім того, держава хоч і призначала професорів, але все ж не втручалася в процес обрання деканів і ректора університету. Студенти також могли вільно обирати, які лекції слухати. Як наслідок, в університеті Гумбольдта з’явилося таке явище, як семінар. Це була нова форма навчання, у рамках якої викладач та студенти разом займалися вивченням ідей та феноменів, які становлять для них дослідницький інтерес.

Другий принцип, прописаний Гумбольдтом, стосується вже згадуваної вище єдності

викладання та дослідження (Forschung und Lehre): навчання в університеті ведеться в контексті дослідницької діяльності. Університетські професори — це насамперед не просто хороші викладачі, а й чудові дослідники. Студенти та викладачі мали разом йти шляхом пошуку наукової істини [9].

Чому ж проблема створення закладу вищої освіти принципово нового типу виникла саме в Німеччині? Питання на цю відповідь можна знайти, аналізуючи тогочасні суспільні та наукові тенденції в країні.

Ще у XVIII ст. німецькі мислителі та інтелектуали розробили унікальне розв'язання загальної проблеми технологічних і культурних змін. На всій території Європи, особливо в Англії та Франції, дедалі частіше виникали нарікання на те, що технологічний розвиток відбувається так швидко, що просто неможливо обробляти нові знання та застосовувати нові навички [8].

Тоді німецькі науковці дедалі частіше скаржилися на велику кількість нових книг. На період 1770–1800 рр. припало значне збільшення друкованих матеріалів, а саме: на понад 125 % від тогочасної кількості [10]. Проте таке збільшення не означало появу великої кількості книг на одну й ту саму тематику. Насправді зростання було спричинене активною появою все нових і нових галузей науки, техніки, виникненням новаторських напрямів у мистецтві, медицині тощо і, як результат, виходу друком книг і фоліантів за цими тематиками. Занепокоєння щодо інформаційного навантаження в Німеччині XVIII ст. було проявом прихованих тривог щодо запропонованих рішень нового світосприйняття того часу [9]. Поставали доречні запитання: Що вважається авторитетним і законним знанням в епоху надлишку інформації та швидкого доступу до неї? Яким джерелам можна довіряти, а яким — ні?

Занепокоєння щодо поширення друку було пов'язано не стільки з кількістю книг або просто з кількістю надрукованих слів, скільки з епістемічним авторитетом (авторитетом знань) [11]. Подібно до сучасних побоювань і страхів щодо цифрової “повені”, німці наприкінці XVIII ст. були стурбовані змінами в технологіях та інститутах, які створювали, передавали й оцінювали знання, їх кількість, а головне — якість.

Саме через панічні страхи наукової еліти країни у Німеччині станом на кінець XVIII ст. вже існувало безліч способів ведення записів, методик запам'ятовування інформації та інших наукових практик — однак, це все одно не давало потрібного результату [9]. І тоді вперше постало питання щодо самої суті ідеї викладання та отримання нових знань. У ході численних

дебатів визначних німецьких мислителів уперше виникла ідея створення нового вищого освітнього закладу з особливою роллю у світі, що розвивається за новими законами [4].

Ключовою ідеєю в цих дебатах було уявлення про те, що знання — це не щось готове, таке, що науковці просто зібрали та відобразили в друкованих фоліантах. Знання було проблемою, яку не можна було б повністю розв'язати. На відміну від простих “фактів” знання потрібно було накопичувати, поширювати та культивувати з часом. Це вимагало досліджень, а не просто ерудиції та звичайного копіювання.

Ця концепція знання створювала чітку картину ідеального вченого. Справжній науковець робить свій внесок в історичний розвиток знань протягом часу, а не в один момент. Якою б спеціалізованою і специфічною не була робота вченого, він насамперед мав поширювати свої знання на благо суспільства, держави; він мав стати частиною чогось значно більшого, ніж він сам [4].

Уже згадувалося вище, що концепція дослідницького університету виникла на початку XIX ст. в Німеччині [9]. Першим питанням, яке постало перед розробниками ідеї нового навчального закладу стало наступне. Як створення дослідницького університету призведе до появи нових дисциплін?

Загалом, дисципліни та дисциплінарність завжди були основою сучасного дослідницького університету. Звісно, організація та класифікація знань мають свою складну історію, яка почалася задовго до появи дослідницького університету. Тут насамперед варто згадати про виникнення та поширення організаційних схем і категорій, засновниками яких стали ченці Абатства Сен-Віктор (Марсель) (Abbey of St Victor, Marseille) ще у V ст. [12]. Їхні напрацювання через багато століть використовували німецькі енциклопедисти XIX ст., створюючи свої нескінченні роботи, тексти яких розподілені за категоріями, класами та підрозділами.

Проте дисципліни — це не просто абстрактні систематики знань. Це практики, що формують. Дисципліни не просто організують ідеї та концепції; вони утворюють особливі типи людей. Вони сприяють інституційним та соціальним практикам і формують базове підґрунтя, що націлене на створення певного типу людини, який потім може виробляти певний тип знання.

З появою дослідницького університету різні практики знання — певні літературні традиції, методи, чесноти — були інституціоналізовані та стали стійкішими. Нововведення дослідницького університету полягало в об'єднанні двох історичних смислів дисципліни — суб'єктивної освіти та об'єктивної категорії. Це пов'язувало

епістемологічні категорії (категорії пізнання) [13] з інтелектуальними практиками, які згодом перетворювалися на практичну цінність для всього суспільства.

Нині поняття концепції дослідницького університету зазнало чималих змін. Причиною цього стали швидкі зміни настроїв громадянського суспільства, виклики сучасності, проблеми та невирішені завдання тощо.

То що ж вкладається в поняття дослідницького університету сьогодні?

Насамперед існує декілька нерушимої принципів, які дозволяють назвати класичний університет саме дослідницьким.

1. Усі дослідницькі університети є так званім елітним клубом.
2. Дослідження — головна місія таких університетів.
3. Студентство — третій пріоритетний напрям.
4. Якісне навчання — не головний аргумент.
5. Не варто обирати університет за назвою.
6. Існують абсолютно різні вимоги для вступу.
7. Багато дослідницьких університетів пропонують для вступу коледжі з відзнакою [14].

Такими є історичні та сучасні тлумачення поняття дослідницького університету. Деталі постійно змінюються, проте загальна суть залишається незмінною – поєднання освіти, науки та бізнесу заради економічного процвітання держави та суспільства [1].

Діяльність перших дослідницьких університетів у світі

США

Історик Р. Гейгер, який спеціалізується на історії вищої освіти в США, стверджував, що “модель американського дослідницького університету” вперше була розроблена та частково або повною мірою запроваджена в практику найстарішими університетами США [15]. До складу розробників концепції входили такі заклади освіти: Гарвардський, Колумбійський, Єльський, Принстонський та Пенсільванський університети (засновані до американської революції 1765–1783 рр.), Мічиганський, Вісконсинський, Міннесотський, Іллінойський та Каліфорнійський університети (державні заклади освіти), Массачусетський технологічний інститут, університет Джона Хопкінса, Корнельський, Стенфордський і Чиказький університети (створені саме як дослідницькі заклади освіти) [15]. Саме вищеперераховані університети зіграли важливу роль у встановленні американської гегемонії в усьому світі протягом ХХ століття. Зокрема, Колумбійський і Гарвардський університети відіграли важливу роль у розвитку американської кіноіндустрії, Массачусетський технологічний

інститут та Стенфордський університет були лідерами у створенні американського військово-промислового комплексу, а університети Берклі та Стенфорда відігравали центральну роль в процесі створення та розвитку Кремнієвої долини [2].

З 1960-х рр. американські дослідницькі університети, особливо провідна американська система державних дослідницьких університетів (наприклад, Каліфорнійський університет), слугують взірцем для дослідницьких університетів по всьому світу. Сьогодні найпрестижніші дослідницькі університети Північної Америки є (або прагнуть стати) членами Асоціації американських університетів, обраної групи з-поміж 66 великих дослідницьких університетів США і Канади [16].

Першим дослідницьким університетом, що виник на території США, є Університет Джонса Хопкінса (Johns Hopkins University), який був заснований у 1876 р. Головний кампус університету розташований в місті Балтімор (штат Меріленд) [17].

Заклад носить ім'я американського підприємця Джонса Хопкінса [18], який пожертвував на його заснування 7 млн доларів США — найбільший благодійний внесок у США на той час. Університет Джонса Хопкінса вкладає у дослідження найбільші суми коштів серед університетів США вже більше 40 років поспіль. На його рахунок десятки наукових відкриттів, які змінили світ. Серед них: перша кольорова фотографія Землі з космосу, засіб від заколисування на автомобілях, кораблях і літаках “Драміна” (Dramina), гумові хірургічні рукавички, аналіз крові на рак, система очищення води хлоруванням та серцево-легенева реанімація (штучне дихання та непрямий масаж серця, які призводять для повернення людини до життя) тощо [17]. В університеті навчалися, працювали та викладали 29 лауреатів Нобелівської премії. Зараз в університеті викладають четверо з них.

Серед випускників університету: 28-й президент США та Нобелівський лауреат В. Вільсон, колишній мер м. Нью-Йорк та засновник Bloomberg L.P. М. Блумберг, колишній генеральний директор IBM С. Палмізано, журналіст і лауреат Пулітцерівської премії Р. Крамер, кінорежисер У. Крейвен та актор Д. Естін, відомий за роллю Гомеса Адамса в “Сімейці Адамс”. Нині він керує програмою театрального мистецтва університету [17].

Університету Джонса Хопкінса приписують поширення моделі дослідницького університету з Німеччини в США. Це так, однак задовго до того, як ці ідеї та норми були прийняті

й адаптовані реформаторами американських університетів, такими, як Ч. Еліот у Гарварді, Д. Гілман у Хопкінсі або Г. Таппан у Мічигані [14], не існувало єдиної німецької моделі. Проте й зараз і в Німеччині, і в США давно існують пережитки ідеалізованого дослідницького університету у формі певних норм та чеснот, і це, мабуть, найважливіша спадщина історії створення закладу освіти нового типу.

Наразі у трійку кращих дослідницьких університетів США входять Гарвардський університет (Harvard University), Массачусетський технологічний інститут (Massachusetts Institute of Technology) та Стенфордський університет (Stanford University) [19].

Велика Британія

Велика Британія — країна з багатовіковими традиціями вищої освіти. Перший англійський заклад вищої освіти — Оксфордський університет — був заснований ще у XI столітті [5]. Відтоді на берегах туманного Альбіону виникло безліч освітніх закладів. Сьогодні деякі з них, подібно до Оксфорда, відомі в усьому світі.

Британці пишаються своєю системою освіти, стверджуючи, що вона стала зразком для багатьох країн світу. Адже те, якою є освіта у Великій Британії в наші дні, — результат праці багатьох поколінь. Бути володарем титулу “університет” для закладу освіти завжди означало високу честь та велику відповідальність. Змінювалася політична й економічна ситуація, наукова картина світу та вага в ній різних дисциплін, методики навчання та необхідне коло знань освіченої людини. Незмінним залишалася найвища якість навчання та її найважливіше завдання — відкрити людині нові горизонти в реалізації її творчого потенціалу. Сьогодні Велика Британія пропонує майже безмежний вибір університетських програм, що дає змогу кожному студенту знайти предмети та методики, які будуть найбільш цікавими, ефективними та зручними саме для нього [5].

Найстарішими закладами освіти є Оксфорд, який був заснований близько 1170 р., хоча історики стверджують, що заняття в ньому почалися набагато раніше, та Кембридж — в 1210 році. Згодом вони стали першими дослідницькими університетами в країні [16]. У середньовічні часи необхідний мінімум знань освіченої людини, окрім знання латині, філософії та теології, становили сім наук (“сім вільних мистецтв”) [20]: риторика, логіка, граматики, арифметика, геометрія, астрономія, музика. Студенти виходили з цих університетів готовими до високих церковних і світських посад, ведення теологічних диспутів, законознавчої служби. Уже у XIII–XIV ст. з’явилися перші стипендії.

Дивовижним фактом є те, що найстаріші університети залишалися єдиними у Великій Британії протягом понад 600 років. Саме вони заклали міцний фундамент і багато традицій сучасної британської вищої освіти. Обидва ці заклади освіти мають подібну систему управління, організацію навчального процесу та інфраструктуру, але головне, що їх поєднує — щось нематеріальне, дух освітленості, що зберігається ними, і високі стандарти якості університетського навчання [5].

У XVIII–XIX ст. відбувалися два дуже важливі процеси — перетворення Великої Британії в провідну колоніальну державу і промислова революція, що наростала по всьому світу [5]. Основні виробництва були зосереджені в північних областях країни, де і було розташовано більшість цивільних університетів. Вони виростили з медичних та інженерних коледжів, які, отримавши новий статус, стали називатися університетами — прообразами сучасних класичних дослідницьких університетів.

Ці навчальні заклади, відповідно до потреб нових часів, готували цивільних фахівців — адміністративних працівників, держслужбовців, юристів, науковців, хіміків та інженерів. Серед їхніх особливостей варто назвати такі: централізована система управління, викладання природничих і точних наук та технічних дисциплін, високий ступінь спеціалізації та орієнтованість на практику, що дає змогу набутти глибоких професійних знань та навичок. Нині ці університети мають відмінну матеріальну базу, високий інтелектуальний потенціал і проводять численні наукові дослідження.

Після Другої світової війни, відповідно до запитів населення, що зростає, вища освіта стає пріоритетом внутрішньої політики Великої Британії. Протягом другої половини XX ст. проводилися важливі реформи: середня освіта в державних школах стала безкоштовною, а вища — доступною широким верствам населення. Це стосувалося і етнічних меншин, і дітей із неблагополучних сімей, та сімей із невеликим статком.

У 1957 р. на орбіту Землі було запущено перший радянський супутник, що змусило західні країни ще раз переглянути ті цілі та завдання, які мала вирішувати система освіти. Через шість років, у 1963 р., у Великій Британії було опубліковано доповідь Комітету з Вищої освіти під головуванням лорда Роббінса, один із висновків якої полягав у необхідності якнайшвидше збільшити кількість освітніх закладів, де вивчають технічні спеціальності та громадські науки [5].

У 1960–70 рр. низка університетів розпочала свою роботу “з нуля”. Окрім наукових і техніч-

них спеціальностей, у них почалося викладання дисциплін, що пов'язані з вивченням людини та суспільства: психології, соціології, політології, лінгвістики. Окрім того, новий статус та назви отримали медичні, торгові, інженерні коледжі, засновані починаючи з другої половини XIX століття. Ці університети є компактнішими за розміром у порівнянні з традиційними. Хоча все інше цілком можна порівняти: вони так само володіють міжнародною популярністю, провадять активну дослідницьку діяльність, приділяють пильну увагу забезпеченню найвищого рівня викладання та пропонують найактуальніші навчальні програми.

У XX ст. потреба у фахівцях-практиках і нових технологіях зростала стрімкими темпами. Для задоволення цих запитів шляхом злиття вже існуючих коледжів було сформовано ще 30 політехнічних інститутів. Вони пропонували програми, аналогічні університетським, хоча й не мали права присвоєння дипломів про вищу освіту. Для контролю якості їхньої роботи та присудження ступенів було створено спеціальну організацію — Council for National Academic Awards (CNAA) [21]. А 1992 р. урядом було ухвалено закон, який дозволяв їм стати повноправними університетами, завдяки чому загальна кількість британських університетів зросла майже вдвічі.

З 2001 до 2008 рр. у Великій Британії почалася ще одна хвиля заявок від закладів освіти, які претендують на статус університету. За результатами розгляду заявок було створено ще 31 університет, значний відсоток яких отримав статус дослідницьких. Чимало з них пропонують унікальні програми та обладнання; вони оснащені за останнім словом техніки.

Сьогодні розроблено ефективні інструменти управління, які посилили державний контроль над діяльністю університетів, змістом та якістю запропонованої освіти. Це і політика фінансування, яка передбачає регулярно публіковану оцінку їхньої дослідницької активності, і щорічне національне опитування студентів (National Students' Survey) [22], що надає можливість кожному випускнику виставити власні оцінки вивченим програмам і освітнім закладам, що їх запропонували. Підсумки національного опитування, а також детальна інформація про результати (досягнення студентів) за час навчання, та про роботу, яку вони отримали в наступні шість місяців, наявні у відкритому доступі на інтернет-ресурсах. Було вжито й інших заходів, які роблять всю систему освіти максимально прозорою для суспільства. Додайте до цього значні вимоги до студентської мотивації, привітний прийом для студентів з усього світу та глобальні

цілі освіти, сформульовані наступним чином: “виховання гідних громадян, формування інтелектуальної та культурної спадщини на засадах науки, досліджень та інновацій” — і ви отримаєте перше уявлення про те, що таке сучасна освіта у Великій Британії [5].

Наразі у трійку найкращих дослідницьких університетів входять Оксфордський університет (University of Oxford), Кембриджський університет (University of Cambridge) та Університетський коледж Лондона (University College London) [19].

Німеччина

Попри всі негаразди середньовічних часів, університети як інституції вижили і не лише продовжують існувати та розвиватися. Сьогодні вони є одним із головних центрів виробництва знання та навичок. Зокрема це сталося і тому, що в 1810 р. в Берліні було засновано перший дослідницький університет Німеччини — Берлінський, він був названий на честь німецького реформатора освіти, про якого вже згадувалося вище, родоначальника філософії мови і тодішнього міністра освіти Пруссії В. фон Гумбольдта [9].

На початку існування Берлінського університету в ньому переважно займалися вивченням та викладанням історії, археології, філології, теології та медицини, досить швидко в його стінах стали розвиватися сучасні природничо-наукові напрями. Цьому чимало посприяв молодший брат В. фон Гумбольдта, видатний німецький географ і натураліст О. фон Гумбольдт. При університеті відкрилися медико-хірургічна клініка, пологовий будинок, ветеринарна та сільськогосподарська школи, майбутній музей природознавства. В університеті Берліна працювали відомі хіміки, фізики, медики і математики. У різний час тут навчалися Г. Гейне, К. Маркс, Л. Фейєрбах та Р. Віхров, викладали та займалися науковою діяльністю О. фон Бісмарк, А. Ейнштейн, Г. фон Гельмгольц, Р. Кох М. Планка багато інших [4]. Наприкінці XIX ст. в одній з університетських лабораторій хіміку Л. Еделяну вперше вдалося синтезувати амфетамін. А сучасні дослідники з університету Гумбольдта змогли відтворити в 3D-форматі історію давньоримського Форуму та виявити “супернейрони”, що здатні змінювати поведінку піддослідних щурів. З-поміж випускників Берлінського університету 29 нобелівських лауреатів [4].

Таким чином, ідея Гумбольдта щодо дослідницького університету швидко знайшла відгук і поширилася спочатку в Європі, а потім і в усьому світі. Чимало сучасних університетів досі йдуть шляхом відтворення моделі німецького

класичного університету, яку в Європі так і називають — “модель Гумбольдта” [4].

Наразі до трійки найкращих дослідницьких університетів Німеччини входять Мюнхенський технічний університет (Technische Universität München), Мюнхенський університет Людвіга-Максиміліана (Ludwig-Maximilians Universität München) та Гайдельберзький університет Рупрехта-Карла (Universität Heidelberg) [4].

Сучасні дослідницькі університети утворюють ряд консорціумів, об'єднань, спільнот із метою спільно діяти та вирішувати нагальні питання наукового й освітнього процесу у світі. Так, 2002 р. у результаті взаємодії 12 університетів Європи було створено консорціум — Ліга європейських дослідницьких університетів (League Of European Research Universities, LERU) [23]. На сьогодні кількість членів консорціуму сягає 23. Штаб-квартира організації знаходиться в Левені, Бельгія. Очолює LERU професор К. Декетелер, обіймаючи посаду генерального секретаря з 2009 року.

Організація є активним прихильником просування фундаментальних досліджень у європейських дослідних університетах. Її члени переконані, що провідні дослідження відіграють важливу роль в інноваційному процесі та роблять значний внесок у прогрес суспільства. Члени організації прагнуть сприяти розумінню політиками, суспільними діячами та лідерами громадської думки важливої ролі та діяльності дослідницьких університетів. 23 члени об'єднують представників різних університетів, які працюють над розробкою політики LERU та беруть участь у взаємному навчанні у багатьох сферах і галузях.

До організації входять такі заклади вищої освіти, як Кембриджський, Міланський, Утрехтський університети тощо.

Внесок LERU у розвиток Європи в економічному, соціальному та політичному напрямках важко переоцінити. Дослідницькі університети роблять істотний внесок у зростання та створення робочих місць у Європі. Зокрема:

- університети LERU згенерували загальну економічну вартість у 99,8 млрд євро у вигляді валової доданої вартості та 1,3 млн робочих місць по всій Європі за останні роки;
- кожне робоче місце безпосередньо створене університетами LERU підтримує майже шість робочих місць в європейській економіці;
- шляхом екстраполяції результатів передбачається, що весь сектор європейських дослідницьких університетів вніс понад 400 млрд євро ВДВ (2,7 % від загальної ВДВ європейської економіки) та підтримав

5,1 млн робочих місць по всій Європі (2,2 % усіх робочих місць у Європі) [23].

Дослідження та освіта мають високу окупність інвестицій. Зокрема:

- університети LERU генерували майже 5 євро ПДВ на кожний 1 євро доходу;
- дослідницькі університети впливають на суспільство загалом, покращуючи соціальну згуртованість, сприяючи соціальній мобільності та покращенню здоров'я і благополуччя, а також більшій громадянській активності;
- кожен з університетів LERU робить свій внесок у загальний характер і динаміку міст та регіонів, у яких вони розташовані, залучаючи студентів, співробітників і туристів у цей район [23].

Університети LERU — ключові учасники європейської інноваційної екосистеми. Зокрема:

- останніми роками університети LERU згенерували ВДВ у Європі в розмірі 33 млрд євро за рахунок передачі своїх досліджень у промисловість за допомогою ліцензій, додаткових відділів і послуг для бізнесу;
- дослідницькі університети підтримують поширення знань, надаючи висококваліфікованих випускників для ринку праці, а також за допомогою своєї діяльності з комерціалізації (зокрема дочірні компанії та ліцензування інтелектуальної власності);
- дослідницькі університети створюють дуже успішні інноваційні екосистеми, які є основними кластерами діяльності. Вони надають простір для обговорення та налагоджують зв'язки між вченими, студентами та компаніями. Таким чином, університети перетворюють регіони, де вони розташовані, у привабливі для інвестицій і тому є життєво важливими для залучення внутрішніх інвестицій [23].

Дослідницькі університети України

В Україні до 2014 р. діяльність дослідницьких університетів регулювалася відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2010 р. № 163 “Про затвердження Положення про дослідницький університет” [24]. Після втрати чинності цього документу новий акт, який би регулював цю сферу діяльності, досі не було розроблено. Однак, у 2018 р. Міністерство освіти і науки України розробило Проект положення про дослідницький університет і запропонувало його до громадського обговорення. Результати були зібрані, наразі ведеться розробка єдиного варіанту постанови.

Розрізняють перелік завдань дослідницьких університетів у навчальній, науковій та іннова-

ційній, та міжнародній діяльності. Вони охоплюють такі пункти:

- розроблення та впровадження в навчальний процес новітніх інформаційних технологій і засобів навчання з метою підготовки фахівців із питань інноваційного розвитку;
- реалізація інноваційних проектів розроблення, впровадження та виробництва нової високотехнологічної продукції;
- створення спільних з іноземними партнерами наукових центрів, інститутів, інших об'єднань для виконання освітніх і науково-дослідницьких програм із врученням студентам, аспірантам та докторантам відповідних документів про освіту тощо [24].

Статус самоврядних (автономних) класичних дослідницьких національних закладів вищої освіти в Україні було надано низці установ, зокрема: Національному технічному університету України “Київський політехнічний інститут” [25]; Національному університету “Львівська політехніка” [26]; Київському національному університету ім. Т. Г. Шевченка [27] та ін.

З метою оновлення наукового та освітнього процесу в Україні та для перезапуску діяльності дослідницьких університетів, усі нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України щодо діяльності дослідницьких університетів втратили чинність на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 597 від 05 листопада 2014 року [28].

Нині в Україні відбувається процес вивчення провідного досвіду європейських і світових дослідницьких університетів у питаннях створення та організації діяльності. Після опрацювання всіх наявних матеріалів та аналізу отриманих даних, буде можливо предметно говорити про початок активної роботи з масштабної розбудови системи дослідних університетів в Україні.

ВИСНОВКИ

Дослідницький університет є центральною освітньою, науковою та підприємницькою установою XXI ст., яка забезпечує доступ до світової науки, проводить фундаментальні та прикладні дослідження та навчає майбутніх лідерів науки та суспільства. У всьому світі доволі мало класичних дослідницьких університетів; створення, розвиток і підтримка таких установ вимагає значних фінансових вливань, а результати мають можливість проявитися не через тиждень або два. Для країн, що розвиваються, дослідницькі університети досить рідкісні, але вони особливо важливі як ключові складові економічного та соціального прогресу держави.

У представленій науковій статті був описаний процес створення та розвитку перших дослід-

ницьких університетів у США та країнах Європи, зокрема, у Великій Британії та Німеччині; були проаналізовані ключові особливості та характер діяльності класичних дослідницьких університетів через призму діяльності окремих інноваційних закладів вищої освіти в зазначених країнах.

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити таке: у розвинутих європейських країнах процес розвитку та діяльності дослідницьких університетів не збавляє темпу вже багато десятиліть поспіль; однак для України цей процес знаходиться на початковому етапі, а саме: вивчення досвіду інших країн зі створення та розвитку таких установ; імплементація структурних та організаційних елементів закордонних дослідних університетів у діяльність українських закладів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *O'Shaughnessy L.* What is a Research University? [Electronic resource] / Lynn O'Shaughnessy — Every College. Every Scholarship. — Access mode: <https://www.cappex.com/articles/match-fit/what-is-a-research-university>.
2. *Feola R.* The Entrepreneurial Orientation of Academia [Electronic resource] / Rosangela Feola, Roberto Parente, Valentina Cucino // Journal of the Knowledge Economy. — 2021. — Vol. 12. — P. 1787–1808. — Access mode: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13132-020-00675-9>.
3. *Cole J. R.* The Triumph of America's Research University [Electronic resource]. — The Atlantic, 2016, September 20. — Access mode: <https://www.theatlantic.com/education/archive/2016/09/the-triumph-of-americas-research-university/500798/>.
4. *Scott J.* Organizing Enlightenment [Electronic resource] / Scott Jaschik. — Inside Higher Ed, Published May 8, 2015. — Access mode: <https://www.insidehighered.com/news/2015/05/08/scholar-discusses-his-book-creation-research-university-and-disciplines>.
5. *Rich T.* History and Modernity of British Universities [Electronic resource] / T. Rich. — Report for the Seminar “Introduction to Higher Education”, AUA, January, 2009. — Access mode: <https://www.educationindex.co.uk/articles/higher-education-in-the-uk/history-and-contemporaneity-of-british-universities/>.
6. The role of research universities in developing countries [Electronic resource]. — University World News, 11 August, 2013. — Access mode: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20130811091502202>.
7. *Sample S.* The Research University of the 21st Century: What Will it Look Like? [Electronic resource] / S. Sample // 23rd Army Science Conference Orlando, Florida, December 2, 2002. — Access mode: <https://about.usc.edu/steven-b-sample/speeches/the-research-university-of-the-21st-century-what-will-it-look-like/>.
8. *Etzkowitz H.* The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation In Action [Electronic resource] / Henry Etzkowitz. — New York, London : Routledge, 2008, 177 p. — Access mode: <https://silo.pub/the-triple-helix-university-industry-government-innovation-in-action.html>.

9. *Bommel B.* Between “Bildung” and “Wissenschaft”: The 19th-Century German Ideal of Scientific Education [Electronic resource] / Bas van Bommel. — Published by the Leibniz Institute of European History (IEG), Mainz 2015-12-14. — Access mode: <http://ieg-ego.eu/en/threads/models-and-stereotypes/germanophilia-and-germanophobia/bas-van-bommel-between-bildung-and-wissenschaft-the-19th-century-german-ideal-of-scientific-education>.
10. *Kelly J.* Huge Digital Project Maps Explosion of Print During the Enlightenment [Electronic resource] / Jane Kelly. — University of Virginia News, April 3, 2015. — Access mode: <https://news.virginia.edu/content/huge-digital-project-maps-explosion-print-during-enlightenment>.
11. *Eckel P. D.* Presidents Leading: The Dynamics and Complexities of Campus Leadership [Electronic resource] / Peter D. Eckel, Adrianna Kezar. — University of Pennsylvania. ScholarlyCommons, 2011. — P. 279–306. — Access mode: <https://core.ac.uk/download/pdf/219379044.pdf>.
12. History [Electronic resource] / Ministry of Culture of France. — Access mode: <https://www.culture.gouv.fr/en/>.
13. Epistemology — philosophy [Electronic resource] / Britannica. The world standard in knowledge since 1768. — Access mode: <https://www.britannica.com/topic/epistemology>.
14. *Elliott R. W.* An Effective Leader in Higher Education [Electronic resource] / Robert Wayne Elliott, Valerie Osland Paton // Journal of International Education and Leadership. — 2014. — Vol. 4. — Issue 2. — Access mode: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1135894.pdf>.
15. *Crow M.* Designing the New American University [Electronic resource] / Michael M. Crow, William B. Dabars. — Baltimore : Johns Hopkins University Press, 2015. — 343 p. — Access mode: https://books.google.com.ua/books?id=xAu5BgAAQBAJ&pg=PA17&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
16. STEM Professionals in the UK Civil Service — an International Comparative Study [Electronic resource]. — Cambridge: University of Cambridge, July 2021. — 42 p. — Access mode: <https://www.ciip.group.cam.ac.uk/reports-and-articles/stem-professionals-uk-civil-service-international/download/2021-07-02-STEM.pdf>.
17. How to Get Into Johns Hopkins: Strategies and Essays That Worked [Electronic resource]. — Shemmasian Academic Consulting, 2021. — Access mode: <https://www.shemmasianconsulting.com/blog/how-to-get-into-johns-hopkins>.
18. Johns Hopkins — American philanthropist [Electronic resource]. — Britannica. The world standard in knowledge since 1768. — Access mode: <https://www.britannica.com/biography/Johns-Hopkins-American-philanthropist>.
19. The World’s Top 100 Universities [Electronic resource]. — TopUniversities Rate. — Access mode: <https://www.topuniversities.com/student-info/choosing-university/worlds-top-100-universities>.
20. What are the Seven Traditional Liberal Arts? [Electronic resource]. — LiberalArtsEDU.org. — Access mode: <https://liberalartsedu.org/faq/what-are-the-7-liberal-arts/>.
21. Council for National Academic Awards (CNAA) [Electronic resource]. — Archives Hub. — Access mode: <https://archiveshub.jisc.ac.uk/search/archives/bc66d2d1-211a-3b6e-9664-e5400104d131>.
22. National Student Survey [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.thestudentsurvey.com/>.
23. League of European Research Universities [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.leru.org/>.
24. Про затвердження Положення про дослідницький університет (втратив чинність) [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 лют. 2010 р. № 163. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2010-%D0%BF#Text>.
25. Деякі питання надання вищим навчальним закладам статусу самоврядного (автономного) дослідницького національного університету (втратив чинність) [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лют. 2010 р. № 76. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2010-%D0%BF#Text>.
26. Питання Національного університету “Львівська політехніка” (втратив чинність) [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лип. 2009 р. № 713. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=713-2009-%EF#Text>.
27. Питання Київського національного університету імені Тараса Шевченка (втратив чинність) [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 лип. 2009 р. № 795. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=795-2009-%EF#Text>.
28. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листоп. 2014 р. № 597. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/597-2014-%D0%BF#Text>.

REFERENCES

1. Shaughnessy, L. (2021). What Is a Research University? *Every College. Every Scholarship*. Retrieved from: <https://www.cappex.com/articles/match-fit/what-is-a-research-university>.
2. Feola, R. Parente, R., & Cucino, V. (2021). The Entrepreneurial University: How to Develop the Entrepreneurial Orientation of Academia. *Journal of the Knowledge Economy*, 12, 1787–1808. Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13132-020-00675-9>.
3. Cole, J. R. (2016). The Triumph of America’s Research University. *The Atlantic*. Retrieved from: <https://www.theatlantic.com/education/archive/2016/09/the-triumph-of-americas-research-university/500798/>.
4. Scott, J. (2015). Organizing Enlightenment. *Inside Higher Ed*. Retrieved from: <https://www.insidehighered.com/news/2015/05/08/scholar-discusses-his-book-creation-research-university-and-disciplines>.
5. Rich, T. (2009). History and Modernity of British Universities. *Report for the seminar “Introduction to Higher Education”*, AUA, January 2009. Retrieved from: <https://www.educationindex.co.uk/articles/higher-education-in-the-uk/history-and-contemporaneity-of-british-universities/>.
6. The Role of Research Universities in Developing Countries. (2013, August 11). University World News. Retrieved from: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20130811091502202>.
7. Sample, S. (2002). The Research University of the 21st Century: What Will it Look Like? *23rd Army Science Conference Orlando, Florida, Desember 2, 2002*. Retrieved from: <https://about.usc.edu/steven-b-sample/speeches/the-research-univer>

- sity-of-the-21st-century-what-will-it-look-like/.
8. Etzkowitz, H. (2008). *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation In Action*. New York, London: Routledge, 177 p. Retrieved from: <https://silo.pub/the-triple-helix-university-industry-government-innovation-in-action.html>.
 9. Bommel, B. (2015). Between “Bildung” and “Wissenschaft”: The 19th-Century German Ideal of Scientific Education. *Leibniz Institute of European History (IEG)*. Retrieved from: <http://ieg-ego.eu/en/threads/models-and-stereotypes/germanophilia-and-germanophobia/bas-van-bommel-between-bildung-and-wissenschaft-the-19th-century-german-ideal-of-scientific-education>.
 10. Kelly, J. (2015). Huge Digital Project Maps Explosion of Print During the Enlightenment. *University of Virginia News*. Retrieved from: <https://news.virginia.edu/content/huge-digital-project-maps-explosion-print-during-enlightenment>.
 11. Eckel, P. D., & Kezar, A. (2011). *Presidents Leading: The Dynamics and Complexities of Campus Leadership*. University of Pennsylvania, ScholarlyCommons. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/219379044.pdf>.
 12. History. (2022, January). Ministry of Culture of France. Retrieved from: <https://www.culture.gouv.fr/en/>.
 13. Epistemology — philosophy (2021, March). *Britannica. The world standard in knowledge since 1768*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/epistemology>.
 14. Elliott, W., & Osland, V. (2014). An Effective Leader in Higher Education. *Journal of International Education and Leadership*, 4 (2). Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1135894.pdf>.
 15. Crow, M. M., & Dabars, W. B. (2015). *Designing the New American University*. Johns Baltimore: Johns Hopkins University Press, 343 p. Retrieved from: https://books.google.com.ua/books?id=xAu5BgAAQBAJ&pg=PA17&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
 16. STEM Professionals in the UK Civil Service - an International Comparative Study. (2021, July). Policy Links Unit, IfM ECS, University of Cambridge. Retrieved from: <https://www.ciip.group.cam.ac.uk/reports-and-articles/stem-professionals-uk-civil-service-international/download/2021-07-02-STEM.pdf>.
 17. How to Get Into Johns Hopkins: Strategies and Essays That Worked. (2021). Shemmasian Academic Consulting. Retrieved from: <https://www.shemmasianconsulting.com/blog/how-to-get-into-johns-hopkins>.
 18. Johns Hopkins - American Philanthropist. *Britannica. The world standard in knowledge since 1768*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/biography/Johns-Hopkins-American-philanthropist>.
 19. The World’s Top 100 Universities. *TopUniversities Rate*. Retrieved from: <https://www.topuniversities.com/student-info/choosing-university/worlds-top-100-universities>.
 20. What are the Seven Traditional Liberal Arts? *LiberalArtsEDU.org*. Retrieved from: <https://liberalartsedu.org/faq/what-are-the-7-liberal-arts/>.
 21. Council for National Academic Awards (CNAA). *Archives Hub*. Retrieved from: <https://archiveshub.jisc.ac.uk/search/archives/bc66d2d1-211a-3b6e-9664-e5400104d131>.
 22. National Student Survey. (2022, July). Retrieved from: <https://www.thestudentsurvey.com/>.
 23. League of European Research Universities. (2022, July). Retrieved from: <https://www.leru.org/>.
 24. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro doslidnyts'kyy universytet (Vtratyv Chynnist): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 17 lyutoho 2010 r. № 163 [On the approval of the Regulation on a research university (expired): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 17, 2010 No. 163]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2010-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
 25. Deiaki Pytannia Nadannia Vyshchym Navchalnym Zakladam Statusu Samovriadnoho (Avtonomnoho) Doslidnytskoho Natsionalnoho Universytetu (Vtratyv Chynnist): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 3 lyutoho 2010 r. № 76 [Some issues of granting higher educational institutions the status of a self-governing (autonomous) research national university (Expired): Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 3, 2010 No. 76]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2010-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
 26. Pytannia Natsionalnoho Universytetu “Lvivska Politehnika” (Vtratyv Chynnist): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 8 lypnya 2009 r. № 713 [Issue of the National University “Lviv Polytechnic” (Expired): Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 8, 2009 No. 713]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=713-2009-%EF#Text>. [in Ukr.].
 27. Pytannia Kyivskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni Tarasa Shevchenka (Vtratyv Chynnist): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 29 lypnya 2009 r. № 795. [The issue of Taras Shevchenko National University of Kyiv (No longer valid): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 29, 2009 No. 795]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=795-2009-%EF#Text>. [in Ukr.].
 28. Pro Vnesennia Zmin Ta Vyznannia Takymy, Shcho Vtratylly Chynnist, Deiakykh Aktiv Kabinetu Ministriv Ukrayiny: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 5 lystopada 2014 r. № 597 [On the introduction of changes and recognition as invalid of some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 5, 2014 No. 597]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/597-2014-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].

V. V. Kamyshyn, D. Sc. in Pedagogy
I. S. BALANCHUK, Head of the Sector

THE ACTIVITIES OF THE FIRST RESEARCH UNIVERSITIES IN THE USA AND EUROPE: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Abstract. After the creation and start of operation of the first research universities, interest in the work of such institutions is growing; the scientific community does not cease to use all the benefits from the activities of such educational institutions. Teaching and research have become an integral part of the classical research universities in Europe and the USA, setting new standards in the educational and scientific process. The purpose of this article is to study the history of the creation of the first research universities in Europe and the USA, as well as

the characteristics of modern research educational institutions in the leading countries of the world. The main scientific methods that were used in writing this work are comparative-historical and system-analytical methods, which made it possible, through comparison and analysis, as well as through analytical work, to establish key points, identify the nature of the interaction and evaluate the overall results of the activities of the first research universities in Europe and the USA. The main results obtained in the course of this study can be identified as follows: characteristics and classification of research universities in leading European countries and the USA; the main prerequisites for the development of the system of research universities in Ukraine. The results of this scientific work and the conclusions obtained in the course of the presented study can be used for further scientific research on this topic, as well as for: teachers and students of higher educational institutions in the specialty of history, pedagogy, educational technology.

Keywords: *research university, innovation, transformation, academic entrepreneurship, scientific research, higher education, United States of America, Europe.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Камишин Володимир Вікторович — д-р пед. наук, с. н. с., директор ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації», вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-00-10; kvv@ukrintei.ua; ORCID: 0000-0002-8832-9470

Баланчук Ірина Сергіївна — завсектору, ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації», вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-09-81; balanчук@uintei.kiev.ua, ORCID: 0000-0002-5179-7350

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Kamyshyn V. V. — D. Sc. in Pedagogy, Senior Researcher, Director of Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information; Antonovich Str., building 180, 02000; Kyiv, Ukraine; +38 (044) 521-00-10; kvv@ukrintei.ua; ORCID: 0000-0002-8832-9470

Balanchuk I. S. — Head of the Sector, State Institution "Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information", 180, Antonovicha Str., Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (044) 521-09-81; balanчук@uintei.kiev.ua, ORCID: 0000-0002-5179-7350

